

DOI: [10.32702/2307-2156-2021.5.3](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.5.3)

УДК 351

*С. В. Свірко,
д. е. н., професор, професор кафедри економічної безпеки, публічного управління та
адміністрування, Державний університет "Житомирська політехніка"
ORCID ID: 0000-0001-9157-4672*

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА ЯК ЛАНЦЮГОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СКЛАДОВИХ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ: ДЕРЖАВНО- УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ

*S. Svirko
Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Economic Security, Public
Management and Administration, Zhytomyr Polytechnic State University*

BUDGET SECURITY AS A CHAIN ELEMENT OF STATE SECURITY COMPONENTS: PUBLIC ADMINISTRATION ASPECTS

В статті розглянуто питання бюджетної безпеки як ланцюгового елемента складових державної безпеки в контексті державного управління. Сучасні процеси розвитку суспільства в цілому, сукупність різнофакторних обставин та детермінант розвитку нашої держави потребують переосмислення та поглибленого розуміння державного управління в сфері державної безпеки. Умотивоване та представлене визначення поняття "державна безпека" передбачає забезпечує фокусування на найбільш загальних об'єктно-суб'єктних рисах поняття уникаючи незначних характеристик. Представлена сукупність складових державної безпеки (безпека загального управління; політична безпека; економічна безпека; військова безпека; безпека громадського та правового порядку; соціально-гуманітарна безпека; інформаційно-комунікаційна безпека; ресурсно-екологічна безпека; міжнародно-дипломатична безпека) та надані характеристики вищевказаних понять являють відкриту систем для подальшого дієвого об'єктно-суб'єктного опанування сферою державного управління. Представлена аргументація на користь первісності бюджетної безпеки (що на сьогодні нормативно закріплена підскладовою економічної безпеки серед інших складових фінансової безпеки) серед інших складових державної безпеки першого порядку свідчить про важливість та необхідність подальших розвідок в сфері державного управління бюджетною безпекою.

The article considers the issue of budget security as a chain element of the components of state security in the context of the objective attention of public administration. Modern processes of development of society as a whole, a set of various circumstances and determinants of the development of our state require rethinking and in-depth understanding of public administration in the field of public security. The motivated and presented definition of the term "state security" corresponds to the general logic of construction of concepts, provides focusing on the most general object-subject features of the concept avoiding insignificant characteristics. A set of components of state security (security of general administration; political security; economic security; military

security; security of public and legal order; social and humanitarian security; information and communication security; resource and environmental security; international diplomatic security) is presented and terminological characteristics of the above concepts are open systems for further effective object-subject mastery of public administration. Further elaboration of the components and subcomponents of economic security allowed to identify the chain links of budget security (which is currently regulated by the subcomponent of economic security among other components of financial security) with all the above components of state security, as well as domestic budget and economic legislation, conditions functioning of public finances, features of the budget system and the budget process to prove the primacy of budget security in relation to other components of public security of the first order. Further elaboration of issues of state management of budget security will contribute to the formation of the necessary at the present stage of development of Ukraine and real mechanisms for the implementation of mechanisms of state management of budget security. The final implementation of the latter will ensure the achievement of a tangible level of all types of state security in particular and the actual state security of Ukraine in general.

Ключові слова: держава; безпека; державне управління; державна безпека; бюджетна безпека.

Key words: state; security; public administration; state security; budget security.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ. Державне управління в Україні знаходиться на етапі активної перебудови в контексті вимог сучасності. Одним з таких дезидератів є опанування та формування сукупності механізмів державного управління в сфері державної безпеки як запоруки існування нашої країни в цілому. Сучасний підхід до проблематики державної безпеки в державно-управлінському аспекті вирізняється певною безсистемністю та фрагментарністю, що не сприяє вирішенню вищевказаного завдання. Наукове опанування поодиноких напрямів та складових державної безпеки без урахування їх сутності, зв'язку та підрядності безумовно забезпечує приріст знань; втім, останні надалі є слабо затребуваними практикою через свою обмеженість та незавершеність. Водночас розуміння дійсної природи поняття “державна безпека”, вірна ідентифікація її складових, визначення причинно-наслідкових зв'язків уможливить реалізацію завдання з розбудови дієвих механізмів державного управління державною безпекою. З огляду на вищевказане дослідження питань складної природи державної безпеки, ідентифікація її складових та визначення найвагоміших з них в контексті об'єктної уваги державного управління є вкрай необхідним та актуальним.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ.

Питанням розбудови теоретичних підвалин державного управління присвятили свої наукові праці такі вчені як: О. Борисенко, С. Бела, А. Дегтяр, С. Домбровська, О. Євсюков, О. Іляш, В. Коврегін, С. Майстер, С. Полторац, А. Помази-Пономаренко, І. Приходько, В. Садковий, Г. Ситник, В. Степанов, Д. Юрковський та інші. Проблематику державного управління в сфері державної безпеки досліджували вчені: М. Потебенько, В. Гончаренко, М. Мельник, М. Хавронюк, С.Яценко, С. Гордієнко, В.Пилипчук, І.Корж, О.Вовк, В.Чумак, В.Настюк, А.Янчук, І.Козьяков, М.Медвідь, М.Баюк, А.Янчук, В.Чумак, Б.Берданський, Н.Серьогіна, Г.Куц. Віддаючи належне значному внеску вказаних фахівців відмітимо відсутність: чіткого формулювання поняття «державної безпеки» дотепер, змістовного визначення та систематизації складових державної безпеки, вкрай обмежене дослідження такого елементу економічної безпеки як бюджетна безпека, що уповільнює формування методичних підходів власне до їх визначення, оцінки та контролю.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ. Метою даної публікації є формування чільної об'єктної дефініції науки про державне управління в сфері державної безпеки – терміну “державна безпека”, ідентифікація і визначення змістовних характеристик її складових та опрацювання ролі бюджетної безпеки в державній безпеці загалом.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ. Поняття державної безпеки досить різностороннє опановувалось різними фахівцями в галузі права, національної безпеки, державного управління та інших наукових сфер. Втім, майже кожне з визначень містить певні акцентування або ж непотрібну деталізацію, що протирічать характеристиці власне “поняття”. Так, вчені Ю. Левенець, Ю. Шаповал, М. Потебенько, В. Гончаренко, М. Мельник, М. Хавронюк, С.Яценко, В.Пилипчук, О.Вовк, А.Янчук, І.Козьяков, В.Чумак роблять наголос на захисті корінних підвалин суспільства, державних інститутів, державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності [2, С.202; 3, С.6; 4, С.111; 5, С.21; 7, С.19; 9, С.46-47; 10, С.102;

12, С.345; 13, С.163]. Вчені С.Яценко, В.Пилипчук, І.Корж, О.Вовк, А.Янчук, І.Козьяков акцентують на різних видах безпеки і різній їх номенклатурі, як то: «воєнна безпека; генетична безпека; геополітична безпека; гуманітарна безпека; екологічна безпека; економічна безпека; епідемічна безпека; етнічна безпека; інформаційна безпека; космічна безпека; науково-технічна безпека; ноосферна безпека; продовольча безпека; психологічна безпека; радіаційна безпека; соціальна безпека; техногенна безпека» [5, С.21; 7, С.19; 8, С.74; 9, С.46-47; 12, С.345; 13, С.163]. Такі підходи до формування власне будь-якого поняття вбачаються дещо некоректними.

Нагадаймо, що як за традиційною, так і сучасною логікою «поняття як форма мислення – це такий спосіб відображення дійсності, за якого предмет розкривається через сукупність його суттєвих ознакпоняття як абстракція не називає, іменує предмети, а узагальнює їх.... поняття є специфічний логічний спосіб відображення предметів як невизначених представників якихось класів.... при утворенні поняття відбувається ототожнююче-відрізняюче абстрагування» [14, С.137, 140, 141]. Отже, формування логічно впорядкованого, а тому дійсно життєздатного поняття фактично здійснюється за формулою « а) абстрагування від усіх інших властивостей; ототожнення всіх індивідів за загальною ознакою» [14, С. 140]. Варто також пам'ятати, що «...поняття є категорія мислення, слово — категорія мови», являючи собою матеріальну дійсність поняття; «поняття органічно пов'язане зі словом...і не може існувати інакше, як втілюючись у слові; слово або сполучення слів виражає й закріплює певне поняття...». [15, С. 27].

Аналіз словникової конструкції «державна безпека» засвідчує загальноповсюдне уживання та наукову значущість першої з первинних її складових та досить значне розповсюдження та використання другої. Звернення до універсальних словникових видань свідчить про таке трактування їх лексикологічного змісту [16, С. 65, 210]: «держава – політична форма організації суспільства на чолі з урядом, що здійснює управління суспільством, охороняє його політичну, соціальну структуру; ... безпека – стан, за якого ніщо не загрожує кому- або чому- небудь;».

Політична енциклопедія закріплює таке визначення терміну «держава» [2, С.198]: «..політичне об'єднання у визначених територіальних кордонах, із суверенним правом та реалізацією влади за допомогою системи тривалих публічних інститутів». Енциклопедичний словник з політології стверджує, що «держава» - це «центральный та основний інститут політичної організації суспільства, соціально-політичний механізм, що виникає у класовому суспільстві з метою організації і впорядкування соціально неоднорідного суспільства, вирішення конфліктних ситуацій, забезпечення відповідного рівня соціальної стабільності системи, її цілісності та безпеки.» [17, С.92].

Юридична енциклопедія надає таке тлумачення останньому терміну [18]: «1) Сукупність людей, території, на якій вони проживають, і суверенної у межах даної території влади. У цьому розумінні термін «держава» є тотожним поняттям «країна», «основний суб'єкт міжнародного права». 2) Організація політичної влади, головний інститут політичної системи суспільства, який спрямовує і організовує за допомогою норм права спільну діяльність людей і соціальних груп, захищає права та інтереси громадян. Акумуляуючи у своїх руках владні повноваження, держава політично інтегрує суспільство і представляє його як у внутрішніх, так і зовнішніх стосунках.». Цим же виданням «безпека» пояснюється як «стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішньої і внутрішньої загрози. Система безпеки охоплює такі основні елементи: наук, теорію (філософію), доктрину (концепцію), політику, стратегію і тактику забезпечення безпеки; сукупність міжнародних, державних і громад, (недержавних) інститутів та організацій, які забезпечують безпеку особи, суспільства, держави; засоби, способи і методи забезпечення безпеки.» [19].

Економічна енциклопедія вирізняється власним оригінальним трактуванням дефініції «держава», що передбачає її уяву як [20, С.313]: «..організації економічної, політичної, правової та ідеологічної влади в суспільстві, за допомогою якої забезпечується її цілісність і безпека, здійснюється виконання загальнолюдських та класових соціально-економічних функцій. Виникнення держави зумовлено появою та розвитком економічної нерівності у первісному суспільстві, зародженням класів у процесі його розпаду та зародженням рабовласницького ладу, потребою у виконанні загальних соціально-економічних функцій, а також захисту членів суспільства від зовнішньої небезпеки».

Філософський словник трактує державу як «структуру панування, яка постійно відновлюється у наслідок спільних дій людей, дій, що здійснюються через представництво, і яка кінцево упорядковує суспільні дії в тій чи іншій сфері [21, С.112].

На підставі опрацювання представлених визначень, базуючись на законах формальної логіки, пропонується поняття «державна безпека» трактувати як такий стан захищеності різновекторних інтересів держави та її простої кластерної одиниці – громадянина – за якого забезпечується ефективне функціонування всіх сфер, галузей, інституціональних секторів (у тому числі їх одиниць), механізмів в цілому та реалізація власне функцій та повноважень інституту держави зокрема з метою їх подальшого розвитку в умовах мінливого середовища, зовнішніх та внутрішніх загроз. Такий підхід забезпечує фокусування на найбільш загальних об'єктно-суб'єктних рисах поняття уникаючи незначних характеристик.

Не менш важливим питанням у визначенні ролі бюджетної безпеки виступає власне ідентифікація сукупності складових державної безпеки, яку, в більш ранніх публікаціях на підставі критичного аналізу підходів до складових державної безпеки, беручи до уваги тенденції розвитку сучасного суспільства (глобалізаційні процеси, сформовані та прийняті до реалізації усіма країнами світу Цілі сталого розвитку, перехід людства до фази інформаційного суспільства та шостого технологічного устрою тощо), автор пропонує

у такому складі за такого авторської інтерпретації (таблиця 1): безпека загального управління; політична безпека; економічна безпека; військова безпека; безпека громадського та правового порядку; соціально-гуманітарна безпека; інформаційно-комунікаційна безпека; ресурсно-екологічна безпека; міжнародно-дипломатична безпека.

Слід зазначити, що на сьогодні найбільш структуризованою складовою є економічна безпека (таблиця 2), теоретико-методичні положення обрахунку якої прописані в окремому нормативному документі [22].

Таблиця 1.
Характеристика складових державної безпеки *

<i>Назва складової</i>	<i>Визначення поняття</i>
Безпека загального управління	стан захищеності системи загального державного управління від різнопрофільних загроз з метою забезпечення її функціонування та подальшої розбудови
Політична безпека	стан захищеності політичної системи держави від різних загроз з метою забезпечення її функціонування та подальшого розвитку
Економічна безпека	стан захищеності економіки держави від різнофакторних загроз в контексті забезпечення розвитку усіх її інституційних секторів
Військова безпека	стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих державних інтересів від військових загроз
Безпека громадського та правового порядку	стан захищеності життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина від загроз їх спокою та майновим правам, а також діяльності економічних суб'єктів
Соціально-гуманітарна безпека	стан захищеності соціальної, освітньої, наукової, культурної, духовної, медичної, медіа сфер від різновекторних загроз на забезпечення їх функціонування та подальшого розвитку
Інформаційно-комунікаційна безпека	стан захищеності методів, процесів та способів використання обчислювальної техніки і систем зв'язку від загроз викрадення, зміни та знищення інформації з метою забезпечення ефективної організації діяльності людей
Ресурсно-екологічна безпека	стан захищеності довкілля та надр держави від загроз порушення їх рівноваги, знищення, неефективного використання з метою їх забезпечення їх збереження та відновлення
Міжнародно-дипломатична безпека	стан захищеності міжнародної та дипломатичної сфери держави від зовнішніх загроз державі з метою забезпечення миру та добросусідських партнерських відносин

* -складено на підставі опрацювання [1 - 20]

При цьому, фінансова безпека має внутрішній елементний поділ, зокрема [22]:

- “банківська безпека - це рівень фінансової стійкості банківських установ країни, що дає змогу забезпечити ефективність функціонування банківської системи країни та захист від зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників незалежно від умов її функціонування;
- безпека небанківського фінансового сектору - це рівень розвитку фондового та страхового ринків, що дає змогу повною мірою задовольняти потреби суспільства в зазначених фінансових інструментах та послугах;
- боргова безпека - відповідний рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування та ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для задоволення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує суверенітету держави та її фінансовій системі;
- бюджетна безпека - це стан забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що надає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції;
- валютна безпека - це стан курсоутворення, який характеризується високою довірою суспільства до національної грошової одиниці, її стійкістю, створює оптимальні умови для поступального розвитку вітчизняної економіки, залучення в країну іноземних інвестицій, інтеграції України до світової економічної системи, а також максимально захищає від потрясінь на міжнародних валютних ринках;
- грошово-кредитна безпека - це стан грошово-кредитної системи, що забезпечує всіх суб'єктів національної економіки якісними та доступними кредитними ресурсами в обсягах та на умовах, сприятливих для досягнення економічного зростання національної економіки”.

Таблиця 2
Складові економічної безпеки України [22]

<i>Назва складової</i>	<i>Визначення поняття</i>
виробнича безпека	стан виробничої сфери країни, за якого забезпечується максимально ефективне використання наявних виробничих потужностей у країні, їх модернізація та розширене відтворення, зростання рівня інноваційності виробництва та підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки
демографічна безпека	стан захищеності держави, суспільства та ринку праці від демографічних загроз, за якого забезпечується розвиток України з урахуванням сукупності збалансованих демографічних інтересів держави, суспільства й особистості відповідно до конституційних прав громадян України
енергетична безпека	стан економіки, що сприяє ефективному використанню енергетичних ресурсів країни, наявності на енергетичному ринку достатньої кількості виробників та постачальників енергії, а також доступності, диференційованості та екологічності енергетичних ресурсів
зовнішньо-економічна безпека	стан відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам, що забезпечує мінімізацію збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників та створення сприятливих умов для розвитку економіки завдяки її активній участі у світовому розподілі праці
інвестиційно-інноваційна безпека	стан економічного середовища у державі, що стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів вкладати кошти в розширення виробництва в країні, сприяє розвитку високотехнологічного виробництва, інтеграції науково-дослідної та виробничої сфери з метою зростання ефективності, поглиблення спеціалізації національної економіки на створенні продукції з високою часткою доданої вартості
макро-економіч-на безпека	стан економіки, за якого досягається збалансованість макроекономічних відтворювальних пропорцій
продовольча безпека	стан виробництва продуктів харчування в країні, що здатний повною мірою забезпечити потреби кожного члена суспільства в продовольстві належної якості за умови його збалансованості та доступності для кожного члена суспільства
соціальна безпека	стан розвитку держави, за якого держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу як найважливішої складової економічного потенціалу країни
фінансова безпека	стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни

* -складено на підставі узагальнення [22]

Опрацювання представлених характеристик складових економічної безпеки свідчить про певну спірність віднесення наявних позицій складових до економічної безпеки загалом (як то демографічна, соціальна безпека, енергетична безпека, які мають бути включені до складових більш вищого порядку – складових державної безпеки), так і співвіднесення як загального та окремого в межах представленої у таблиці 2 номенклатури, наприклад, економічної безпеки та бюджетної безпеки (оскільки в сукупності державних фінансів виокремлюють і фінанси державних підприємств, які відносяться до виробничої сфери, а також бюджетних установ, які хоча і виступають безпосереднім суб'єктом бюджетних відносин, втім розглядаються в якості суб'єктів виробничої сфери як “виробники нематеріального продукту” - послуги).

Більш глибоке дослідження і аналіз всієї сукупності складових державної безпеки в контексті об'єктної уваги державного управління дають можливість зробити висновок про первинність бюджетної безпеки серед інших видів державної безпеки загалом. При цьому аргументацією на користь правомірності та логічності останнього виступає той факт, що державна безпека загалом, як відповідний стан захищеності інтересів держави, досягається завдяки зусиллям власне цієї держави, які трансформуються у відповідний вид діяльності. Така діяльність здійснюється відповідно в межах виконання державних функцій, а отже повністю фінансово забезпечуються з державного та місцевих бюджетів, які в свою чергу, як зазначає фінансова наука, виступають основною складовою державних фінансів. Таким чином, відсутність бюджетної безпеки, в традиційному її розумінні, унеможливило досягнення державної безпеки загалом та всіх її складових зокрема. Отже, бюджетна безпека, виступаючи елементом економічної безпеки, одночасно являє собою інструмент забезпечення досягнення державної безпеки у цілому та поелементно. Така змістовно-рольова позиція бюджетної безпеки в межах системи державної безпеки обумовлює її віднесення до базових відправних об'єктів державного управління, як запоруку успішної реалізації останнього загалом.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ. Сучасні процеси розвитку суспільства в цілому, сукупність різнофакторних обставин та детермінант розвитку нашої держави потребують переосмислення та поглибленого розуміння державного

управління в сфері державної безпеки. Умотивоване та представлене визначення поняття “державна безпека” передбачає забезпечує фокусування на найбільш загальних об’єктно-суб’єктних рисах поняття уникаючи незначних характеристик. Представлена сукупність складових державної безпеки (безпека загального управління; політична безпека; економічна безпека; військова безпека; безпека громадського та правового порядку; соціально-гуманітарна безпека; інформаційно-комунікаційна безпека; ресурсно-екологічна безпека; міжнародно-дипломатична безпека) та надані характеристики вищевказаних понять являють відкриту систем для подальшого дієвого об’єктно-суб’єктного опанування сферою державного управління. Представлена аргументація на користь первісності бюджетної безпеки (що на сьогодні нормативно закріплена підскладовою економічної безпеки серед інших складових фінансової безпеки) серед інших складових державної безпеки першого порядку свідчить про важливість та необхідність подальших розвідок в сфері державного управління бюджетною безпекою.

Список літератури.

1. Про національну безпеку України: Закон України №2469-VIII від 21.06.18 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
2. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — 808 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / під заг. ред. М. О. Потебенька, В. Г. Гончаренка. К. : Форум, 2001. Ч. 2. ^[1]_[SEP] 942 с. ^[1]_[SEP]
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. — К.: Каннон, А. С. К. , 2001. — 1104 с.
5. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / відп. ред. С. С. Яценко. К. : А.С.К. 2003. - 926 с.
6. *Гордієнко С.Г.* Сутність та зміст поняття «державна безпека». *Стратегічна панорама*. 2003. No 2. С. 114–120.
7. Пилипчук В. Г. Еволюція наукових поглядів стосовно поняття «державна безпека» / В. Г. Пилипчук // *Стратегічна панорама*. — 2006. — № 2. — С. 17-20.
8. Корж І. Ф. Державна безпека: методологічні підходи до системи складових поняття / І. Ф. Корж // *Правова інформатика*. — 2012. — № 4 (36). — С. 69–75.
9. Вовк О. О. Теоретико-правовий аналіз співвідношення понять державної та зовнішньої безпеки / О. О. Вовк // *Часопис Київського університету права*. - 2013. - № 2. - С. 43-48.
10. Чумак В. В. Теоретико-правовий аналіз понять «національна безпека» і «державна безпека» / В. В. Чумак, Б. В. Бернадський // *Правничий вісник Університету «КРОК»*. — 2014. — Вип. 20. — С. 95–103.
11. Настюк В.Я. Сучасні підходи до визначення сутності та поняття державної безпеки. Сучасний стан та перспективи розвитку сектору безпеки України: публічно-приватні аспекти : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 16 квітня 2015 р. Харків, 2015. С. 56–58
12. Янчук А. О. Особливості вдосконалення нормативно-правового забезпечення державної безпеки України в сучасних умовах / А. О. Янчук // *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. серія юридична. - 2016. - Вип. 1. - С. 342-355.
13. Козьяков І. Законодавче визначення державної безпеки: проблеми теорії та практики / І. Козьяков // *Теорія держави і права*. 2019. No 9. С. 160-163.
14. Конверський А. Є. Логіка : підручник. — 2-ге вид., виправлене / А. Є. Конверський. — К. : ВПЦ "Київський університет", 2017. — 391 с.
15. Жеребкін В.Є. Логіка: Підручник. — 9-те вид., стер. — К.: Т-во “Знання”, КОО, 2006. — 255 с.
16. Куньч З.Й. Універсальний словник української мови. — Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. — 848с.
17. Політологія: енциклопедичний словник / [В.М. Денисенко, Л.Я. Угрин, Н.М. Хома]; за ред. д-ра філос. наук, проф. В.П. Мельника. — Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. — с.406.
18. Держава //Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. — К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 2 : Д — Й. — С. 80.
19. Безпека //Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. — К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 1 : А — Г. — С. 207.
20. Економічна енциклопедія: в 3 т. / відпов. ред. С. В. Мочерний. — Т. 1. — К.: Академія; Тернопіль: Академія народного господарства, 2000. — 863 с.
21. Философский энциклопедический словарь. — М.: ИНФРА-М, 2001. — 576с.
22. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 ^[1]_[SEP] [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>

References.

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine “On national security in Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (Accessed 20 May 2021).

2. Levenec' , Ju. and Shapoval Ju. (2011), *Politychna encyklopedija* [Political encyclopedia], Parlaments'ke vydavnytvo, Kyiv, Ukraine.
3. Poteben'ka, M. O. and Goncharenka, V. G. (2001), *Naukovo-praktychnyj komentar do Kryminal'nogo kodeksu Ukrai'ny* [Scientific and practical commentary to the Criminal Code of Ukraine], vol. 2., Forum, Kyiv, Ukraine.
4. Mel'nyka, M. I. and Havronjuka, M. I. (2001), *Naukovo-praktychnyj komentar Kryminal'nogo kodeksu Ukrai'ny vid 5 kvitnja 2001 roku* [Scientific and practical commentary to the Criminal Code of Ukraine of April 5, 2001], A. S. K., Kyiv, Ukraine.
5. Jacenko, S. S.(2003), *Naukovo-praktychnyj komentar do Kryminal'nogo kodeksu Ukrai'ny* [Scientific and practical commentary to the Criminal Code of Ukraine], A.S.K., Kyiv, Ukraine.
6. Gordijenko, S.G. (2003), “The essence and content of the concept of "state security"”, *Strategichna panorama*, vol.2, pp.114–120.
7. Pylypchuk, V. G. (2006), “Evolution of scientific views on the concept of "state security"”, *Strategichna panorama*, vol. 2, pp. 17-20.
8. Korzh, I. F. (2012), “State security: methodological approaches to the system of components of the concept””, *Pravova informatyka*, vol.4 (36), pp.69–75.
9. Vovk, O. O. (2013), “Theoretical and legal analysis of the relationship between the concepts of state and external security””, *Chasopys Kyi'vs'kogo universytetu prava*, vol.2, pp.43-48.
10. Chumak, V. V. (2014), “Theoretical and legal analysis of the concepts of "national security" and "state security"”, *Pravnychij visnyk Universytetu «KROK»*, vol.20, pp.95–103.
11. Nastjuk, V.Ja. (2015), “Suchasni pidhody do vyznachennja sutnosti ta ponjattja derzhavnoi' bezpeky”. *Zbirka dopovidej na Mizhnarodnij naukovo-praktychnij konferentsii “Suchasnyj stan ta perspektyvy rozvytku sektoru bezpeky Ukrai'ny: publichno-pryvatti aspekty»* [Proceedings of the international scientific-practical conference "Current state and prospects of development of the security sector of Ukraine: public-private aspects"], National Academy of Legal Sciences, Harkiv, Ukraine, pp. 56–58
12. Janchuk, A. O. (2016), “Features of improvement of normative-legal maintenance of state security of Ukraine in modern conditions””, *Naukovyj visnyk L'vivs'kogo derzhavnogo universytetu vnutrishnih sprav* , vol. 1, pp. 342-355.
13. Koz'jakov, I. (2019), “Legislative definition of state security: problems of theory and practice””, *Teorija derzhavy i prava*, vol. 9, pp. 160-163.
14. Konvers'kyj, A. Ye. (2017), *Lohika* [Logic], VPTs "Kyivs'kyj universytet", Kyiv, Ukraine.
15. Zherebkin, V.Ye. (2006), *Lohika* [Logic], T-vo “Znannia”, KOO, Kyiv, Ukraine.
16. Kun'ch, Z.J. (2005), *Universal'nyj slovnyk ukrains'koi movy* [Universal dictionary of the Ukrainian language], Navchal'na knyha – Bohdan, Ternopil', Ukraine.
17. Denysenko, V.M., Uhryn, L.Ya. and Khoma N.M. (2014), *Politolohiia: entsyklopedychnyj slovnyk* [Political science: encyclopedic dictionary], LNU imeni Ivana Franka, L'viv, Ukraine.
18. Shemshuchenko, Ju. S. (1998), *Jurydychna encyklopedija* [Legal encyclopedia] vol.2, *Ukrai'ns'ka encyklopedija im. M. P. Bazhana*, Kyiv, Ukraine.
19. Shemshuchenko, Ju. S. (1998), *Jurydychna encyklopedija* [Legal encyclopedia] vol.1, *Ukrai'ns'ka encyklopedija im. M. P. Bazhana*, Kyiv, Ukraine.
20. Mochernyj, S. V. (2000) *Ekonomichna entsyklopediia*: [Economic encyclopedia] vol.1, *Akademiia; Akademiia narodnoho hospodarstva*, Ternopil', Ukraine.
21. *Fylosofskij entsyklopedycheskij slovar'* (2001) [Philosophical encyclopedic dictionary], YNFRA-M, Moskva, Russia.
22. Ministry of Economic Development and Trade (2013), “About the statement of Methodical recommendations concerning calculation of level of economic safety of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> (Accessed 20 May 2021).

Стаття надійшла до редакції 20.05.2021 р.